

Nongan Pol iratulwiy imu iya kili Timoti Nongan imu

Pe Timoti ara wihou hamou mepo yiy Kristen pe iyau kol ngawan Listra para kol namandran iya Kalatiya. Pe tina ara yiy para ndraye Yutah, pe taman ara para ndraye Krik. Pe Pol ara iwiri Timoti para kiya rikai polo yiy para kapombulen para pohoweya nongan polo yiy, (animei ita Aposel 16:1-3). Pe nimnim para aliy, ara tehe iyamulan, Timoti irayah pohon hamou para hu ndramat hurokum iro kol ngawan Epesus, pwen pe Pol, ara iratuluwi nongan iye iya kili yiy.

Pe nongan imu para nongan ratuluwiy iye, ara iwong tehe Tmoti ara kiro hinehes, matisan hu ndramat hayah andre hu kapwalngani lohongai ndrisiyon tahu ndramat. Pe hu ndramat ara, ara lohonga hu handra masih, tehe hu melit para kol pwan, ara hu hiyan pwi. Pwen tehe tora ko, ndramat pakiwiri taleh ndrokongan, ara kiyindronge yiy kiya anandrinai hayah, pe mbuna kiyesou.

Pe nongan luhin namandran mepo nongan ara iwong iya aliy, ara iya hu kultuw hiyan para kapwokerani totohun pe mbulen para kambultere pe karokum. Pe iwong i para sehe ndramat ndrokongan andre kilahiy para kirayah ndramat para pwokere pe kirayah ndramat para pombulen para hu ndramat hurokum.

Pe nongan ratuluwiy iyahapwen, ara iwong tehe Timoti ara kiro tehe ndramat hiyan para poya mbulya Yesu Kristus, pe kultuwayin, ara kimbusiy kiya kili hu ndramat hamou-hamou kiya kili hu ndramat mepo hurokum.

¹ Yo Pol aposel hamou ta Kristus Yesu, Ngindrai Sopwat torou ipwandrandrahani yo pe uratuluwi nongan iye. Yiy mepo Kristus Yesu melit hiyan torou itapo isa.

² Timoti, yo uratuluwi nongan iye isa kili wou, pe wou ara noru ndrokonan iya lohongai ndrisiyon. Pahas, koisirai pe ndriya wayis iyau kili Ngindrai Tamarou pe Yapan Yesu Kristus torou isa kili wou.

Timoti iwong anna hu ndramat para hinuwani nongan pwasoyou

³ Pwen tehe kunrakamam pwen kinsa kili wou iro mwonen uya Masetoniya para aro ndron Epesus, pwen pe andre apwandrandrahani hu ndramat hayah, para hu mbuna kahinuwani hu kiya hu hinonou pwasoyou.

⁴ Pe apwandrandrahani hu para hu kahatohai para hu mbuna kaiki lohongahu kiya hu pweheriy mwaihei para ndraye tumbuhu, mepo andre kipakarawani lohongahu pe kimbusi hu karakokowai, pe andre kinsopwat lohongai ndrisiyon tahu—para andre hu kanmbusi mbulya Ngindrai pwi.

⁵ Pe ndroiya nongan para pwandrendrehe iye, ara para kultuw para kambulihi ndramat, kiyau ndriya ndramat mepo imwonen, pe kiyau lohongai ileu pe lohongai ndrisiyon mepo hiyan.

⁶ Hu ndramat hayah, ara hu kantapaiwani hu kultuw aro pe hu kantaliy, pe iyki nongan pwasosohou para hu koro wong kiya aliy.

⁷ Pe hu namiliy para karayah hu ndramat para hinuwani nongan para pwahanou, hapeko hu kowu iya tesah hutora wong iya aliy, pe hu pwokeyani lohonga hu tehe ara ndrokonan.

⁸ Pe worou pahasaniy tehe nongan para pwahanou, ara hiyan kapa worou katokuyaniy kiye sayan imwonen.

⁹ Pe worou kapahasaniy yi, tehe nongan para pwahanou, ara Ngindrai kiniykiy pwen kinna tahu ndramat imwonen, ara pwi, hapeko ta hu ndramat para ndrihisani nongan para pwahanou, pe hu ndramat para loweyani nongan, pe hu mepo huiki ndruwa hu iya kili Ngindrai, pe hu mepo pakut tahu mwomwan, pe hu mepo hu haiyan pwi, pe hu mepo hu kowu totohun, pe hu mepo hu ngara katingundru tamahu ndre tinahu, pe ta hu ndramat para taya ndramat,

¹⁰ pe ta hu ndramat para kultuw para pilah, pe ta hu ndramat mepo hu ngara kambusi memeng, pe ta hu ndramat mepo ngara hu kapahanowe hu ndramat, pe hu ndramat para pwandrandraman, pe hu mepo ngara katandrangan pwasoyou—pe para sehe melit mepo kinho ndruwa hinonou ndrokonan ata Ngindrai pwi,

¹¹ pe hinonou para nongan hiyan para nganngana pwoke ta Ngindrai para lomwes pe lohongan ipwotisingi yo pe iykiy isa kili yo para kirayah mbulyo.

Pahas ta Yapan iya kili Pol

¹² Pe yo urawuloh iya kili Yapan Kristus Yesu torou, yiy mepo kiniyki pwoke kinsa kili yo, pe irakinimo para kumbusi mbulyan, paratesah, iyirowei tehe lohongo ara ndrisiyon.

¹³ Pe konan mamu yo ndramat hamou para pwasimiri ngala Ngindrai, pe ndramat hamou para pwalngani hu ndramat, pe ndramat hamou para tambumbuwat, hapeko Kristus, ara ndriyan isikirani yo. Paratesah, ukowu tesah yo uro mbusiy, pe lohongo kinpwotisingi yiy pwi.

¹⁴ Pahas ta Yapan ara itilingiy ipopo ko isa kili yo, pe iyapolo lohongai ndrisiyon pe kultuw para namiliwai mepo ita kili Kristus Yesu.

¹⁵ Nongan iye ara ndrokonan pe ilahiy para akawiriy tisingiy: Kristus Yesu isa kol pwan ara para kiyki sopwat hiyan kiya kili hu ndramat pakut tahu mwomwan—pe yo ara pakut to ara pwalngengei iya, iyata hu ndramat masih.

¹⁶ Hapeko tunan ara ko, Ngindrai koyun isikirani yo, pe tehen tora ko Kristus Yesu andre kipwaingani kultuw waison kipep kiro kili yo, yo mepo pakut to pwalngengei masih. Pwen andre hu ndramat masih mepo kanime yo, pe kapwotisingi lohongahu kiya kili yiy, ara andre hu kawiri taleh mepo andre kinto-kinto.

¹⁷ Pe tukahari ngala King mepo andre kinto-kinto, pe kinho mat pwi, pe konho nime yiy pwi, pe yiy ara Ngindrai hamou opu, pe worou karanuhuyani yiy pe tukahari ngalan kinto pe kinto. Ndrokonan.

Pol ipwahanou Timoti para kirahatini yiy

¹⁸ Noru kamai Timoti, uiki nongan para pwahanou iye iyapolo nongan para poropet mepo mamu hu kanpwai mepo kintiyani wou pwen, para alohongani hu nongan ara, pwen andre apopahun kiya hiyan.

¹⁹ Pe arahatini lohongai ndrision tam, pe lohongai ileu hiyan. Hu hayah, tahu ara hu ndrighisaniy, pe hu kantali lohongai ndrision tahu pe hu kanna pwalngengi.

²⁰ Pe mwalinga hu, ara Himenayus pe Aleksantar. Hilu mepo kuntali hilu kanna nima Sinai, umbusiy toro para hilu kawiri hinonou kiyau aliy, pe hilu mbuna koro kwasimiri Ngindrai.

2

Pwahanou para kultuw para totohun

¹ Pe urakamam isa kili wou Timoti para melit ambusiy kimu kiya kili Ngindrai, pe atohun, pe asok Ngindrai pe awiri pohohu ndramat pe atohun, pe arawuloh kiya kili Ngindrai kiya tesah kunmbusiy pwen kinna kili hu ndramat masih.

² Pe akatohun kiyata hu king pe hu masih para kapman mepo pwoke nopwaran ita kili hu para andre mipwan torou kiro nondriya ndriya wayis, pe mipwan torou ara andre kiro waison o. Pe andre worou koro pahandra nohowai ta Ngindrai pe kambusi kultuw haiyan.

³ Pe iye ara kultuw hiyan mepo ngara kimbusi Ngindrai Sopwat Hiyan torou kipwes.

⁴ Pe yiy mepo inamiliy para kisopwat hu ndramat masih para hu kawiri lohongai iman para nongan ndrokongan.

⁵ Paratesah, Ngindrai ara hamou opu, pe moyut hamou opu mwalinga Ngindrai pe hu ndramat, yiy mepo ndramat Kristus Yesu.

⁶ Pe yiy mepo iyki yiy mbukenan para kikonuh hu ndramat masih para hu kasa mawen pakut mwomwan. Pe irahihini lang imwonon pe ipwaingani yiy para kisopwat hu ndramat masih.

⁷ Pe tunan aro ko, Ngindrai irakinimo para kurayah aposel hamou—pe para kupohowe nongan hiyan. Pe tesah urupo pwai, ara ndrokongan pe kunpwasoyou pwi—pe Ngindrai irakinimo para kurayah ndramat uiki lohongai ndrision to para hinuwani nongan ndrokongan kiya kili hu Ndramira Lah.

⁸ Pwen tora ko, unamili hu ndramat masih kene hutora kol masih mepo huiki hu iya kili Ngindrai para hu katohun, pe mwomwan mbuna kiro kili hu, pe ndriyahu mbuna kilokuh ndre hu karakokowai.

⁹ Pe unamiliy i para hu pihin kasohongani hu koiwe hu kiyapolo lohongai hiyan, kiro mwonen akambultere para akatotohon. Pe hu kahaiyani hu pe hu kasuluye hu mbukenan kiya koyau mepo hiyan, pe mbuna hu kariyi kompaya hu kiya lahayon, ndre hu kaiki kolt ndre hu sowiy, ndre hu koyau mepo kene hu ihohin iya.

¹⁰ Hapeko hu kultuw hiyan mepo mwayih iya para hu pihin hu koro mbusiy, ara hiyan para hu

kapwainganiy tehe hu ngara katotohun kiya kili Ngindrai.

¹¹ Pe hu pihin ara hu kamun o pe kawiri hinonou, pe hu kaiki hu kaya pwan masih.

¹² Pe kunpa hiyan para hu pihin hu kahinuwani hu ndramat, ndre kawiri pwoke nopwaran para hu koro mu kili hu kamai, ara pwi, hu kamun opu pe hu kahalong nongan.

¹³ Paratesah, Ngindrai imangsani Atam imu, iyamulan imangsani Ewa.

¹⁴ Pe Sinai ara kinpwasike Atam pwi, ipwasike pihin mepo Ewa, pe pihin hamou mepo sinai ipwasike yiy, pe imbusi pakut mwomwan.

¹⁵ Hapeko kapa hu pihin koro manau lohongai ndrision tahu, pe hukoro nondriya kultuw para namiliwai, pe hu koro haiyan, Ngindrai andre kisopwat hu kiro mwonen hu kamwalahiy kiyata noru hu. Pe kultuwayi hu ara kiro hiyan pe kiro mwonen sai.

3

Pwahanou iya kili hu ndramat para pwokereyahu ndramat pe hu pohon mepo husarokum

¹ Nongan iye ara nongan ndrokonan: Kapa ndramat hamou inamiliy para kirayah ndramat para pwokereya hu ndramat hurokum, pwen tesah inamiliy, ara melit mwayih iya para kimbusiy.

² Pe ndramat para pwokereya hu ndramat hurokum, ara mwomwan mbuna kiro kili yiy, pe kikuw kiro sura nambuyun, pe lohongan kileu, pe nondriya hu nopwaran masih, ara kiwayis o

kiro, pe hu ndramat andre kahaiyani yiy, pe kipo hiyan kiya kili hu ndramat, pe kirayah ndramat hiyan para kihinuwani nongna Ngindrai.

³ Pe mbuna kirayah ndramat para kuimwa ndran tunguyan, pe mbuna kirayah ndramat para tahatai hapeko kiwayis o, pe mbuna kitakokowai, pe mbuna kirayah ndramat hamou para namili singyai.

⁴ Pe kiluwani hu ndrai sih tan mbukenan para hukoro mwonen, pe kihinuwani norun hu para hu kahaiyani yiy hiyan, pe hu kahalingi yiy, pe hu koro ndruwa nongnan.

⁵ Pe kapa ndramat hamou kinlahiy para kiluwani hu ndrai sih tan mbukenan pwi, pwen andre kipwokere hu ndramira Ngindrai hurokum* tapeh?

⁶ Pe mbuna kirayah pohon hamou kapa kirapaiwani ndriyan mahapo ko, matisan kisikiye yiy pe Ngindrai kiyki koran kiya harong o tehe Ngindrai iyki kora Sinai iro mwonen isikiye yiy.

⁷ Pe kultuwayin kiya kili hu ndramat hu kanpwotisingi lohongahu pwi, ara kiro mwonen, pwen andre hu kapahasaniy tehe yiy ndramat hiyan. Pe andre hu ndramat kaniyki masirai kinna kili yiy pwi, pe andre kinyos kinna kam ta Sinai pwi.

⁸ Pe tehen tora ko, hu ndramat para sopwat hu ndramat hurokum, ara hu karayah hu ndramat mepo hu ndramat kahaiyani hu, pe melit hu kambusiy ara kimwonen, pe mbuna hu koro yin

* **3:5:** Eng: church; Greek:<<ekklesia>> <<hu ndramat hurokum>>

wayin pe kirayah kultuwayi hu para hu koro yin ndran tunguyan o, pe mbuna hu koro pwasike hu ndramat pe hukoro wiri singayai tahu.

⁹ Pe hu kapwahatini hu nongan ndrokonan kokohe para lohongai ndrision kiyapolo lohongai ileu.

¹⁰ Pe kanohonou hu kimu, pe kapa mwomwan kinto kili hu pwi, pwen hu karayah hu ndramat para sopwat hu ndramat mepo hurokum.

¹¹ Pwen tehen tora ko, hu pihin tahu yi, kultuwayi hu ara kimbusi hu ndramat hu kahaiyani hu, pe hu mbuna koro pwahalte, hapeko hu kaponokulani nongna hu pe lohongahu kileu. Pe melit masih hukambusiy ara hukapwotisingi lohongahu.

¹² Pe ndramat para sopwat hu ndramat husa rokom, ara kikuw kiro sura nambuyun hamou opu, pe kipwokere norunhu pe yowen hu hiyan.

¹³ Hu ndramat para sopwat ndramat husa rokom mepo hu pombulen hiyan masih, ara hu ndramat andre kahaiyani hu hiyan. Pe andre hukoro tine pwokeyan pe hu kawong kiya lohongai ndrision tahu mepo iya kili Kristus Yesu.

Ndroiyi hu pwahanou ta Pol

¹⁴ Yo ulohonganiy para kusa nime wou kileh, hapeko uratuluwi pwahanou iye ara,

¹⁵ kapa kusa kileh pwi, ara andre apahasaniy para aponokulani kultuwayi wawu mbukenan koro yumwa totohun ta Ngindrai tapeh. Pe hu ndramat hurokom, ara tehe pahut mepo

irandroiyi nongan ndrokonan ata Ngindrai mwalen.

¹⁶ Pe hamou kinlahiy para kipa ikowu iya lohongai kokohon namandran mepo Ngindrai kinpwainganiy kinsa kili worou pwi:

Kristus isarayah ndramat,

Mwoiwan Haiyan ipwainganiy ndrokonan tehe yiy ara Noru Ngindrai.

Pe hu angelou ara hu kannime yiy,

Pe nongnan, ara kanpohowei kinna kili hu ndraye ndramat masih,

Pe hu ndramat para kol pwan, ara hu kanpwotisingi lohongahu kinna kili yiy.

Pe Ngindrai kinwiri yiy kinnapolo nganngana pwoke kinna kol paingan yang.

4

¹ Pe Mwoiwan Haiyan iwong ngawan tehe nondriya hu lang kamulan, hu ndramat hayah andre katali lohongai ndrision tahu, pe hu koho ndruwa hu mwomwoyou para pwasoyou, pe hu hinonou ta hu payit.

² Hu hinonou tora, ara iyau kili hu ndramat para pwandrandraman pe ndrokotina pwasoyou, mepo lohongahu kinmat pwen tehe kantimwiy iya hayen sih ngandrahan.

³ Hu ngara kapa pwi para hu ndramat kayesou, pe ngara hu kapwai para hu ndramat, kahatohai para mbuna hu kayan anandrinai hayah. Hapeko hu anandrinai mepo Ngindrai imangsaniy hu, ara anna hu mepo hu pwotisingi lohongahu, pe hu mepo hu pahasani nongan

ndrokonan, para hu karawuloh pe hu katohun pe hu kayan.

⁴ Paratesah, melit masih Ngindrai imangsani hu, ara hiyan, pe wawu mbuna kapa pwi kapa kanrawuloh pwen kinna kili Yapan para kayan.

⁵ Paratesah, kantohun kina aliy, pe kanmbusiy kinna haiyan kinna nongna Ngindrai.

⁶ Pe kapa apwaingani hu melit aro kiya kili nalim pe pisum hu, ara andre arayah ndramat hiyan para poya mbulya Kristus Yesu. Pe mwoiwa hu andre kiwiri pwoke kiya hu nongan ndrokonan para lohongai ndrisiyon, pe para hinonou hiyan mepo wawu topo ndruwan.

⁷ Hapeko akoro mawen hu hinonou mepo ndrokonan pwi, pe hu titiye mepo hiyan pwi, mepo andre kimbusi wawu pe kinsopwat para hu ndramat kahaiyani Ngindrai pwi. Pe akanohonou wawu mbukenan para koro ndruwa hu kultuw mepo Ngindrai inamiliy.

⁸ Paratesah, hinonou para nombuwe ndramat ara hiyan iya sai hayah, hapeko hiyan masih kapa kultuwayi ndramat hamou kiho ndruwa kultuw mepo Ngindrai inamiliy para koro mbusiy. Paratesah, kultuw aro, ara andre kisopwat ndramat kiya mipwan tan para mahapo pe mipwan tan para kamulan.

⁹ Nongan iye ara nongan ndrokonan, pe ilahi hu ndramat masih kawiriy pe hu kapwotisingi lohongahu kiya aliy.

¹⁰ Pwen tunan ara ko, yowu topo mbungas para kambusi mbulen pwokeyan, paratesah, yowu pwotisingi lohonga yowu iya melit itapo isa ita kili Ngindrai mwalen, mepo yiy Ngindrai

Yiy mepo Sopwat hiyan tahu ndramat masih. Pe ngara kisopwat hu mepo hupwotisingi lohongahu iya kili yiy.

¹¹ Pe apwandrandrahani hu pe ahinuwani hu kiya hu nongan.

¹² Pe mbuna hamou kinime wou tehe ngalam pwi, paratesah, wou ara wihou, hapeko kultuwayim hiyan, ara kirayah tehe kultuw hu ndramat hu pwotisingi lohongahu andre kanimei, pe hu koro ndruwan. Pe nongnam ara kiro mwonen, pe kultuwayim ara kiro hiyan o, pe aro nondriya kultuw para namiliwai, pe aro nondriya lohongai ndrisiyon, pe aro howen kiya mbulmara Ngindrai.

¹³ Kipoo kusa, pe aiki wou masih para aro pohowe Nongan Haiyan, kiya mbulmara hu ndramat, pe ahinuwani hu pe apohowe nongna Ngindrai.

¹⁴ Pe mbuna akose para ambusi yukyuk mepo Ngindrai kiniykiy kinsa kili wou para ambusiy, mepo iyau nongan para poropet pe isa kili wou iro mwonen hu namandran husa rokom pe huiki nimahu isa payam pe hutohun isatam iya aliy.

¹⁵ Pe ambusi hu melit masih aro nokulaniy, pe aiki wou masih kiya hu mbulen ara pe ambulyani, pwen andre hu ndramat masih kanime kultuwayim tapeh.

¹⁶ Pe aponokulani mipwan tam, pe nongna Ngindrai mepo ata hinuwani hu ndramat iya aliy, ara kiro mwonen o kiya kili hu mepo hu hilingiy. Paratesah, kapa ambusiy tehen tora,

ara andre Ngindrai kisopwat wou mbukenam,
pe yihu mepo huhilingi nongnam i.

5

*Nongna hu pihinau, hu pohon, pe hu ndramat
para pwandrendres*

¹ Hapeko mbuna apomate parangoloh hamou,
pe awong nokule ko kiya kili yiy pe aranhuyani
yiy tehe, yiy tamam. Pe aponokulani hu wihou
tehe nalim hu,

² pe aponokulani hu pihi parangoloh tehe
tinam hu, pe aponokulani hu pihindrahin tehe
pisum hu, kiyapolo kultuw howen.

³ Pe aranhuyani hu pihinau mepo yihu
ndroisiy masih.

⁴ Hapeko kapa pihinau hamou manorun hu
ndre mamangambun hu, ara norunhu pe
mangambun hu ara yihu kapwainganiy tehe hu
pwotisingi lohongahu iya kili Ngindrai. Pe hu
kapwokere pihinau ara tehe hu ndrai sih tahu
imwonen. Iya sai aro, hu lahiy kaposoiwi hiyan
ta tamahu pe tinahu ndre tumbuhu, iya
pwokere hu mbusiy iya kili hu, paratesah,
kultuw iye, ara iyki pwesai iya kili Ngindrai.

⁵ Pe pihinau mepo indroisiy masih, pe yiy
hamou o imin, ara ngara kiyki lohongan masih
kiya melit hiyan itapo isa ita kili Ngindrai, pe
ping pe lang masih ngara kiwaiyaniy para
kitohun pe kisok Ngindrai para kisopwat yiy.

⁶ Hapeko pihinau mepo ngara kipwesani melit
para nombuwen, konan kiye ndron mwalen,
hapeko yiy meren.

⁷ Apwahanou hu ndramat kiya hu nongan iye, pwen andre hu kantasusut nongan kinsa kili wou pwi.

⁸ Hapeko ndramat mepo kinho pwokere yowen hu pwi, hu mepo hu ndrai sih tan imwonen, ara kinkowu lohongai ndrison tan, pe kultuwayin ara iya pwalngengei masih ta ndramat hamou mepo kinpwotisingi lohongan pwi.

⁹ Pihinau mepo nambuyun hamou o, pe kapa hayou tan kiramwaitini manongui, ara karatuluwi ngalan kiyasura ndromwoya hu pihinau.

¹⁰ Pe yiy ara tiyeyan hiyan pe kultuwayin hiyan, pe ngara kipwokere norun hu, pe kipwokere hu ndramat, pe ngara kisingani ndrika hu yau ta Yapan, pe kisopwat hu mepo hu kuni nopwaran, pe ngara kiyki yiy mbukenan kiya hu mbulen masih hiyan handra-handra.

¹¹ Pe hu pihinau mepo hu pihindrahin, ara mbuna karatuluwi ngala hu kiya pwan ndromweya hu pihinau ara, paratesah, matisan namiliwai para nombuwe hu kiya mu kiya namiliwahu iya mbulya Kristus, pe hu kanamiliy para hu kayesou i.

¹² Pe andre hu kaiki nopwaran kimui kiya kili hu mbukenan, paratesah, tesah hu tandrangan imu iya aliy, ara hu konto ndruwan pwi.

¹³ Pe kultuwaye hu para ndrinator ara soyon, pe hu ngara karikai payumwa wum hawum-hawum. Pe ndrinatorerehu kinho mat o pwi, hapeko hu mbukenan hu konhopo mbulyahu pwi, pe hu ngara kanamiliy para hu

kapwahalte, pe hu melit mepo kinlahiy para hu kawong kinna aliy pwi, ara ngara hu kawong kiya aliy.

¹⁴ Pwen pe upwahanou hu pihinau mepo hu pihindrahin, ara hiyan para hu kayesou, pe hu kapo noruhu, pe hu kaponokule suwehu, pwen andre hu mepo hu mwisnani rou, ara andre hu kanrasusut nongan anto pwi.

¹⁵ Pe hayah tahu ara hu kansongsin pe hutora ndruwa Sinai.

¹⁶ Pe kapa pihin hamou mepo ipwotisingi lohongan pe ita pwokere hu pihinau, ara kiro sopwat hu manau, pwen andre kiniyki nopwaran kinna kili hu ndramat huro rokom pwi. Pe hu mepo huro rokom ara andre kiro sopwat hu pihinau mepo yihu ndroisiy masih.

¹⁷ Pe hu pohon tahu ndramat huro rokom mepo huye mu iya mbulya hu ndramat huro rokom, ara kahaiyani hu kiya hiyan, hu mepo mbulyahu ara para hu kahinuواني nongan pe para kapohowe nongan.

¹⁸ Paratesah, Nongan Haiyan ipa, <<Mbuna akawasi poho mbulmwakau hamou para akakaituwe yiy para mbuna kiyan wit kiro mwonen kiro rapele pwisi wit.>> Pe, <<Hu ndramat hu pombulen, ara andre kaiki kene hu.>>

¹⁹ Pe mbuna akahilingi nongan para tasusut iya kili pohon hamou mepo kinmbusi pakut mwomwan pwi, kipoo ndramat malmou ndre matimou hu kapwokeyani nongan.

²⁰ Hapeko yihu pohon mepo hukoro mbusi pakut mwomwan, ara wawu kapwomate hu

kiro marahu ndramat, pwen andre kirayah
pwahanou kiya kili hu pohon hayah pe hu
kanoh.

²¹ Pe iya mbulmara Ngindrai pe Kristus Yesu,
pe yihu angelou mepo rakinima hu para andre
hu kapwokeyani nongan, pe upwandrandrahani
wawu para akoho ndruwa nongan
kunpwahanou wawu kinna aliy, pe mbuna
akandrihisaniy, pe mbuna akambusi kultuw
para hire.

²² Pe mbuna ahambuh para aiki nimam kiya
ndrita paya hu ndramat para arakinima hu para
hu kambusi mbulya Ngindrai. Matisan pakut
mwomwan tahu ndramat hayah kisa kili wou.
Pwen ahaiyani wou mbukenam aro howen kiya
mara Ngindrai.

²³ Pe aitohai kuimwa ndran opu pe ayin wayin
hape para kisopwat ndriyam mepo ata mwa iya
aliy, paratesah, ata mwa lang masih.

²⁴ Pe hu ndramat hayah ara hu mbusi pakut
mwomwan kiro yelan o pe hu wiri kora hu,
hapeko pakut mwomwan tahu hayah, ara
iyamulan isarayah ngawan.

²⁵ Pwen tehen tora ko, kultuw hiyan ara ngara
kanimei ngawan o, pe kultuw hiyan mepo kinho
rayah ngawan pwi, ara andre kinto kohon o pwi
yi.

6

¹ Pe hu ndramat mepo hu pwotisingi
lohongahu pe hutora pahandra pwandrendres,
ara hu kahaiyani hu namandran tahu iya melit
masih. Pwen pe andre kipenani hu ndramat

para andre hu kanpwasisiman kiya ngala Ngindrai, pe hinonou towu pwi.

² Pe yihu ndramat para pwandrendres mepo hu namandran tahu hu pwotisingi lohongahu, ara hu kahaiyani hu, paratesah, hu mbuna kanime hu tehe hu ndramat hu pwotisingi lohonga hu ko. Pe yihu kapo mbulya hu kiya pwokeyan, paratesah, hu namandran ta hu, ara hu nere hu imwonon tehe hu hapat o mepo hu pwotisingi lohonga hu.

Hu ndramat para hinuwani nongan pwasoyou pe namili singayi

Pe hu ngara kanimnim kiya mipwan hiyan ta hu ndramat para pwandrendres ta hu.

³ Pe kapa ndramat hamou kihinuwani lohongai handra yi, pe kinpwes kinna hinonou imwonon pe ndrokongan mepo ta Yapan torou Yesu Kristus,

⁴ ara hu ndramat tora, ara hu ngara kahari ngalahu mbukenan, pe lohongahu kinileu kinna melit handra pwi. Hu ndramat tehen tora, ara lohongahu ngara kimwa pe ngara hu karakokowai kiya lohongai mepo melit hiyan kinyau aliy pwi, pe kihipwen para aliy, ara andre kiluwani hu kiya takokowai mwalingahu. Pe ngara kiyki maimai, pe ngara kirasumbuwan hu, pe ngara hu kapipiye nongan mwomwan pe ngara hu kalohonge mwomwan.

⁵ Pe lohongahu ara imeu pe ipep iya takokowai, pe nongan ndrokongan, ara hu kowu. Hu ndramat tehen toro, ara hupa andre kultuw

para koro mwonen kili Ngindrai, ara andre hu kapo hiyan kiya singayai kiyau aliy.

⁶ Hapeko koro ndruwa kultuw imwonen, ara andre kimbusi menmenarou kiya soyon, kapa worou kapwes kiya tesah iripo kili tou.

⁷ Paratesah, iro mwonen tinarou imwalahiy isa torou, ara worou kanwiri hapesah isa sura tou kol pwan pwi, pe kapa worou kamat, ara andre worou kanwiri handra melit kiyapolo rou pwi.

⁸ Pwen kapa ma anandrinarou pe makoierou, pwen hu melit aro ara ilahi rou.

⁹ Pe hu ndramat mepo hu namiliy para menmena hu kiya soyon, ara huyos huya nondriya nohonou pe melit soyon mepo hiyan pwi, pe irayah tehe kam ikami hu. Pe namiliwai para kultuw para nombuwe ndramat, ara imbusi lohonga hu imwa, pe iluwani hu iya melit pwalngengei.

¹⁰ Paratesah, hu ndramat hu namili singayai iya pwokeyan, ara hu mbusi hu kultuw mwomwan handra-handra para hu kapo singayai kiyau aliy. Hu ndramat hayah ara hu namili singayai iya pwokeyan, pwen hu tali lohongai ndrision tahu, pe imbusi hu mbukena hu huya nondriya ngandran soyon.

Nongan iyahapwen iya kili Timoti

¹¹ Hapeko wou Timoti ndramira Ngindrai, ara aro mawen hu melit masih aro, pe aro ndruwa kultuw imwonen, pe kultuw hiyan masih, pe kultuw para lohongai ndrision, pe kultuw para ndriyam kimbulihi ndramat, pe kultuw para

koro tine pwokeyan, pe kultuw para weleso, pe kultuw para koro wayis o.

¹² Pe apopahun kiya pahun hiyan para lohongai ndrisiyon. Pe apwahatini taleh mepo andre kinto-kinto, mepo Ngindrai kiniyoh wou iyaliy iro mwonen awong ngawan iya lohongam ndrisiyon iro mbulmara hu ndramat soyon mepo hu pwokeyani nongnam.

¹³ Pe upwandrandrahani wou para arandrangan kiya mbulmara Ngindrai mepo iyki taleh iya melit masih, pe iya mbulmara Kristus Yesu mepo itiyani titiye tan, pe ipohopoh hiyan iya lohongai ndrisiyon tan iro mbulmara Pontus Pailat,

¹⁴ pe aho ndruwa pwahanou iye pe aiki wou masih kiya kili hu masih mepo kanpwai kinsa kili wou, pe aho ndruwan kipoo Yapan torou Yesu Kristus kimui.

¹⁵ Pe Ngindrai andre kimbusiy kirahihini lengen imwonen—pe yiy ara Ngindrai mepo lomwes ita kili yiy, pe yiy opu ara yiy Namandran ita Mu, mepo yiy King tahu king masih pe yiy Yapan tahu yapan masih,

¹⁶ pe yiy opu kinho mat pwi, pe ngannganan ara kinlahi hamou kiya aliy pwi, pe hamou kinnime yiy mapu, pe kinlahiy para kinime yiy pwi. Pwen worou karanuhuyani yiy, pe pwoke ara atan lang masih. Ndrokonan.

¹⁷ Pe apwandrandrahani hu para hu mbuna kasikiye hu, ndre hu kaiki lohongahu kiya menmenahu soyon para kol pwan, hapeko hu kaiki lohongahu kiya kili Ngindrai kiya melit hiyan mepo itapo isa. Yiy mepo iyki melit ipopo

ko isa kili worou, iyapolo hu melit masih mepo andre kiyki pwesai kisa kiltou.

¹⁸ Pe apwandrandrahani hu para hu kambusi kultuw hiyan, para andre hu kultuw hiyan kihon kiro kili hu. Pe hu ndramat menmenahu soyon, ara apwai kiyata hu para hu katainge menmena hu kipopo ko.

¹⁹ Pe iyou sai aro ko, andre hu karato melit hiyan tahu mbukenan mepo andre kirandroiyi mipwan ta hu hiyan kiro lang itapo isa, pwen andre hukawiri taleh mepo taleh ndrokonan.

²⁰ Pwen Timoti aponokulani tesah mepo Ngindrai kiniykiy kinsa kili wou para apwokeraniy. Pe asa mawen hu nongan mepo kinyau kili Ngindrai pwi, pe hu nongan pwasoyou para pepet mepo pohowei lohongai iman.

²¹ Pe lohongai iman ara, ara imbusi hu ndramat hayah hupa hiyan pe hu kantali lohongai ndrision tahu.

Pe pahas ta Ngindrai kiro sura wawu masih.

Nongan Hiyan
Portions of the Holy Bible in the Nali Language of
Papua New Guinea
Buk Baibel long tokples Nali long Niugini

copyright © 2008, 2012, 2020, 2025 PNG Bible Translation Association

Language: Nali

Translation by: PNG Bible Translation Association

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2026-08-10

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 10 Aug 2026 from source files dated 10 Aug 2026

1c7cf377-af27-5ad9-9abb-06ab9a468be4